

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ НА РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Какутіч П.Ю.

ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», м. Київ

С загально філософського погляду соціально-економічна система є феноменом життя суспільства, який визначає систему координат, в рамках якої суспільство здійснює свою життєдіяльність.

Отже соціально-економічна система – це цілісна сукупність взаємозв'язаних та взаємодіючих соціальних та економічних інститутів та відношень з розподілу та споживання матеріальних та нематеріальних ресурсів, виробництва, обміну та споживання товарів та послуг.

Соціально-економічну систему, як і будь-яку іншу, характеризують системні властивості. Серед останніх слід відмітити особливе економічне ставлення [1], як сукупність економічних форм, зв'язаних в єдину систему, що розвилася з єдиної основи, та визначає специфічну природу економічного організму. Тобто визначає найбільш простий, а значить і сталий, за даних умов спосіб розподілення ресурсів та підтримки пропорцій.

На думку Н. Хессіна [2] не всі риси системи виникають та розвиваються одночасно. Спочатку розвиваються найпростіші соціальні та економічні форми (так звані «економічні клітини», що містять у собі всі основні риси та протиріччя даного виду виробництва та відносин), а на їх основі - більш складні.

З огляду на способи класифікації систем та їхні властивості соціально-економічні системи можна віднести до складних імовірнісних динамічних систем, в яких відбуваються процеси виробництва, розподілу, обміну й споживання матеріальних та інших благ. Такі системи належать до класу кібернетичних систем, тобто систем з управлінням.

Слід відмітити, що взаємозв'язок елементів системи – явище, що характеризує функціонування будь-якої господарської системи. У сучасних умовах взаємодія існує та розвивається у формі інтеграції на різних рівнях, у тому числі, згідно з визначеними вище властивостями, й на рівні мир-системи (детальніше у роботах І. Валлерстайна, А.Гундер Франка та інших).

Для України можна виділити дві складові, що обумовлюють актуальність цього напряму досліджень. Перша пов'язана з історичною еволюцією форм організації виробництва, наслідком якої стало у тому числі виникнення та розвиток вертикально інтегрованої форми організації суспільного відтворення. Друга – з трансформаційними процесами, що відбуваються останні десятиліття у всій світовій економіці та якісно змінюють умови господарювання. Останнє пов'язано із з розвитком нових галузей виробництва, зростанням диференціації та інтеграції окремих виробництв, поглибленням процесів міжнародного поділу праці тощо.

Згадані процеси обумовили загальну тенденцію до ускладнення структурних взаємозв'язків, яке відзначається не тільки збільшенням кількості елементів але й зміною їх якісних параметрів. Процеси, що відбуваються на міжнародній арені наразі безпосередньо впливають на соціально-економічні системи та продуктивні сили, як їх невід'ємну складову. Для ілюстрації цього надамо приклад впливу за основними властивостями систем, серед основних виділімо: цілісність, ієрархічність та інтегративність.

Міжнародна інтеграція впливає на цілісність соціально-економічної системи, що у найбільш загальному вигляді означає, що зміна будь-якого компонента системи впливає на інші компоненти та призводить до зміни системи в цілому. Так зміна виробничих відносин, що нав'язується в рамках співпраці, реалізації суспільних проектів, запровадження нових правил чи розпорядків в рамках масштабних інвестиційних проектів тощо призводить до поступової зміни засобів виробництва, продуктивних сил, системи в цілому.

Ієрархічність соціально-економічної системи держави, спирається на те, що будь-яка система може бути розглянута, як елемент більш високого порядку. Процеси міжнародної інтеграції безпосередньо змінюють ієрархічність систем, наразі прибережні території можуть розглядатись як нова соціально-економічна система розвитку якої сконцентрований завдяки спільним зусиллям на сталий розвиток екосистеми земля-суша та не залежить від державних кордонів. Таких прикладі зміни ієрархії стає все більше та вони безпосередньо впливають на розвиток продуктивних сил та виробничих відносин території.

Ще одна властивість системи – її інтегративність або синергійність, тобто той факт, що система в цілому має властивості не притаманні жодному з її елементів. Міжнародна інтеграція стимулює появу нових властивостей через появу нових зв'язків, створення нових умов конкуренції, зміни кон'юнктури тощо, призводить до зміни системи в цілому бо властивостей її елементів.

У якості підсумку, хочемо підкреслити що наразі недостатньо уваги приділяється дослідженням проблем міжнародної інтеграції з точки зору її впливу на розвиток соціально-економічної системи

нашої держави та екологічних наслідків цих змін. Це і стане орієнтиром для наших подальших наукових розвідок.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ильенков Э.В. диалектика абстрактного и конкретного в научно-теоретическом мышлении. – Москва: Молодая гвардия, - 450 с.

2. Материалы круглого стола Диалектика плана и рынка. [29 апреля 2005 г.] / под. ред. А.В. Бузгалина. – Москва: МГУ, 2005. – 134 с.